

Ибн Сино ва Фаззолий

Шайх Мұхаммад Содиқ Мұхаммад Юсуф

18:30 / 05.08.2020 4937

Савол:

Абу Али ибн Сино ўзининг илмий-фалсафий қарашлари сабабли дин арбоблари томонидан кучли танқид қилинган. Ҳужжатул-Ислом имом Фаззолийнинг ҳам Ибн Сино ғояларига ашаддий қаршилик кўрсатганини ўқиганман. Шу ҳақда ҳам фикрингизни билдирангиз, илтимос! Саволларимда хатолик ёки янглишлар бўлса, олдиндан узр сўрайман. Сизни дуо қилиб, Искандарбек.

Жавоб: Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳийм

Имом Фаззолий ўз китобларида файласуфларнинг ҳолини ва уларнинг шариат билан тўқнашадиган ва тўқнашмайдиган илмларини баён қилганлар. Кейин эса файласуфларни танқид қилишга ўтганлар. Бу танқидлар илоҳиётга ва метафизикага оид ўн олтига ҳамда табиат илмларига тегишли тўртта масалани ўз ичига олган.

Мазкур йигирма масаладан учтасида файласуфлар куфрга кетганлиги ҳақида қарорга келинган. Ўша уч масала қўйидагилар:

1. Файласуфларнинг «олам қадимдир» деган гаплари.

Файласуфлар ўзларининг турли ақлий далилларидан келиб чиқиб, «Оlam қадимдир, у кейин пайдо бўлган ҳам эмас, уни бирор яратган ҳам эмас» деган фикрни айтганлар.

Ином Фаззолий уларга раддия бериб: «Оlam қадими илоҳий ироди ила мавжуд бўлган, ўша ироди оламнинг маълум вақтда вужудга келишини ироди қилган, ундан олдин мавжуд бўлиши ироди қилинмаган эди, шунинг учун у пайдо бўлмаган. Янги пайдо бўлган ҳар бир нарса эса силсила ила охирги ва қадимги сабабга бориб тақалади, ўша сабаб Аллоҳ таолодир», дея таъкидладилар.

2. Файласуфларнинг «Аллоҳ таоло жузъий нарсаларни билмайди», деган гаплари.

Файласуфларнинг фикрича, Аллоҳ таоло фақат событ қуллиётларнигина билади. Шу нарса унинг камолига мос келади. Жузъий майда нарсалар ўзгариб туради. Шунинг учун уларга боғлиқ илм ҳам ўзгариб туради. Илмнинг ўзгариб туриши эса Аллоҳ таолонинг камолига тўғри келмайди. Аллоҳ таоло инсониятнинг амалларини тўп шаклида умумий ҳолда билади, холос. Одамлардан алоҳида шахсларнинг қилган амалини билмайди.

Ином Фаззолий Аллоҳ таоло ўша жузъий амалларнинг барчасини ўзгармас битта илм ила билишини таъкидлайдилар.

3. Файласуфларнинг охиратда жасадларнинг қайта тирилишини инкор қилишлари.

Уларнинг фикрича, охиратда фақат рухлар қайта тирилтириладилар, холос. Бинобарин, жаннатда жисмнинг лаззатланиши ва дўзахда азобланиши ҳам бўлмайди.

Ином Фаззолий эса жисмларни йўқдан бор қилишга қудрати етган Аллоҳ таоло учун уларни чириганидан кейин қайта тирилтириш ҳам осон эканини таъкидлайдилар.

Демак, бу маънода Ибн Синонинг ёлғиз ўзи танқид қилинмаган. **Валлоҳу аъلام.**

«Зикр аҳлидан сўранг» китобидан